

Halachos of Beards and Shaving

- (1) ויקרא (קדושים) – פרק יט, פסוקים כו-כח**
 לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעונו. לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנד. ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני די.
- (2) רש"י - מסכת שבועות דף ב:**
 ...ופאה לשון סוף וקצה הוא, כמו "לפאת זם" (שמות [תרומה] כז, יב) "לפאת נגב" (שמות כז, ט) ...
- (3) ויקרא (אמור) – פרק כא, פסוק ה**
 לא [יקרח] יקרחו קרחה בראשם, ופאת זקנם לא יגלחו, ובבשרם לא ישרטו שרטה.
- (4) מסכת מכות – דף כ.**
 הקורח קרחה בראשו, והמקיף פאת ראשו, והמשחית פאת זקנו, והשורט שריטה אחת על המת חייב. שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת. על הראש שתים - אחת מכאן ואחת מכאן. על הזקן - שתים מכאן, ושתיים מכאן, ואחת מלמטה. רבי אליעזר אומר אם ניטלו כולן כאחת אינו חייב אלא אחת. ואינו חייב עד שיטלנו בתער. רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט או ברהיטני חייב.
- (5) מסכת מכות – דף כא.**
 מחוי רב ששת בין פירקי דיקנא.
- (6) מסכת מכות – דף כא.**
 ת"ר "ופאת זקנם לא יגלחו" (ויקרא כא, ה) - יכול אפי' גלחו במספרים יהא חייב? ת"ל "לא תשחית" (ויקרא יט, כז). אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב? תלמוד לומר "לא יגלחו". הא כיצד? גילוח שיש בו השחתה; הוי אומר זה תער.
- (7) ריב"ן (שם)**
 גילוח שיש בו השחתה - דרך לגלח בו ומשחית והיינו תער. אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו, ומספרים מגלחין ואין משחיתים.
- (8) רש"י (פרשת אמור)**
 "ופאת זקנם לא יגלחו" – לפי שנאמר בישראל "ולא תשחית" (פרק יט) יכול לקטו במלקט ורהיטני? לכך נאמר "לא יגלחו" שאינו חייב אלא על דבר הקרוי גלוח, ויש בו השחתה, וזהו תער.
- (9) שלחן ערוך – יורה דעה סימן קפא, סעיף יא [איסור גילוח הפאות]**
 סעיף יא - פאות הזקן הם ה', ורבו בהם הדעות, לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל. (ואפילו תחת הגרון) (ב"י בשם אגרת ר"י וסמ"ג).
- (10) נימוקי יוסף על מסכת מכות – דף ג: בדפי הריף ד"ה עד שיטלנו בתער**
 דכתיב "ולא תשחית"; אבל במספרים מותר דלית בהו השחתה שהרי ניכר שם השער כדמפרש בגמרא.

11) רמב"ם – הלכות עכו"ם, פרק יב, הלכה ז

...ואינו חייב עד שיגלחנו בתער, שנאמר "ולא תשחית את פאת זקנד", גילוח שיש בו השחתה. לפיכך אם גלח זקנו במספריים פטור...

12) רמב"ם – הלכות עכו"ם, פרק יב, הלכה ו

...ומותר ללקט הפאות במספריים, לא נאסר אלא השחתה בתער.

13) ספר החינוך – מצוה רנב

...דיני המצוה, כגון מה שאמרו זכרונם לברכה [שם כ"א ע"א] שאין החיוב אלא בגלוח של תער, שנאמר ולא תשחית, גלוח שיש בו השחתה דוקא וזהו תער, כן פירשו זכרונם לברכה [שם].
וכתב הרמב"ם זכרונו לברכה [עכו"ם פי"ב ה"ז] ואם גלח במספריים פטור. נראה מדבריו דדוקא פטור הוא אבל אסור לעשות כן. ואפשר שיהיה הענין במגלח במספריים כעין תער, וכמו שנראה הענין כן במסכת נזיר, שאמרו שם [נ"ח ע"ב] והשפם מותר לגלחו בתער, שאין שם חשש פאה כלל. ויש מן הגדולים שהחמירו שלא להעביר תער על כל הבשר. ויתר פרטיה מבוארים בסוף מכות.

14) מנחת חינוך

עיי'ן בכסף משנה שכתב בדעת הר"מ **דמותר אף לכתחלה**; וגם מצד הסברא נראה [כך], דמה גבי פאה דיש שיטות דחייב אפי' בלא תער כתב הר"מ בהלכה ו' דמותר אף לכתחלה, מכל שכן גבי זקן דכ"ע מודים [דפטור] מותר אף לכתחלה.

15) ריטב"א – מכות דף כא.

ת"ר ופאת זקנם וכו' עד הא כיצד הוא גלוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער. **וכן הלכתא, ומשורת הדין כל שהוא במספריים אפילו כעין תער מותר אבל מדת חסידיים שלא לעשות כן מפני חשד הרואים, וכן ראוי לעשות, ועוד אמרו בתוס' כי גם במספריים יש ליזהר מפני שהזוג של מטה משחית כתער, ואמרו כי הרב רבינו יעקב מקוצי היה אומר לספר הזהר שלא תנוד זוג של מטה ע"כ.**

16) שו"ת מנחת אשר – חלק א, עמ' קצז ועמ' רא

17) שלחן ערוך – יורה דעה סימן קפא, סעיף יא [איסור גילוח הפאות]

אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער, **אבל במספריים מותר, אפילו כעין תער. הגה:** ומ"מ נזהרים כשמסתפרין במספריים שיעשה היקף הגילוח בחלק העליון מן המספרות ולא בתחתון, פן יעשה הכל עם חלק התחתון והוי כתער (ת"י סימן רצ"ה). מיהו נראה דתחת הגרון אין לחוש בזה, הואיל ואינו עיקר מקום הפאות (ד"ע).

18) תרומת הדשן – סימן רצה

שאלה: יש נידנדוד איסור לגלח פאת הזקן במספריים או לאו?
תשובה: יראה דיש מקום להחמיר אלא שאין העולם נזהרין בדבר. כתב בגיליון בתוספות בריש מסכת שבועות וז"ל: יש נזהרין כשמספריים במספריים שאין עושין בתחתון כלום אלא בעליון, כי חוששין שאם יעשו כלום בתחתון שמא יארע שלא יחתוך זוג העליון אלא בתחתון והוא כמו תער עכ"ל. והנה קשה מאד להיות נזהר בדבר זה, אמנם נראה דנכון ליזהר שלא יספר פאת הזקן במספריים שהוא חדוד מאד, דליכא למיחש שיחתוך התחתון ולא העליון אלא כשהוא חדוד מאד, אבל אם אינו חדוד אי אפשר לתחתון בלי דבוק העליון, הנראה לעניות דעתי כתבתי.

19) חפץ חיים – לקוטי הלכות למסכת מכות דף כא. בעין משפט אות ז (דף יד עמ' ב)
 והנה לפי זה המאשינקע החדשה שמספרין בם שמגנחין כתער ממש ותולש השער לגמרי ולא נשאר מאומה, המספר בם את זקנו לכאורה עובר על מה שכתוב "ופאת זקנם לא יגלחו" ושומר נפשו ירחק מזה מאד.

20) שו"ת מנחת יצחק – חלק ד, סימן קיג [אות כח] (ר' יצחק יעקב וייס - 1902-1989)
 ואפריון נמטי לידדי הגר"מ שטערנבאך שליט"א, אשר הי' למראה עיניו התשובה הנ"ל, ובדברי תורתו לידדי"נ הגה"צ בעל עטרת יו"ט שליט"א, קיים מצות השבת אבידה, את דברי הגאון החפץ חיים ז"ל, שהבאתי (באות כ"ה), לומר שהדבר מפורש בספרו ליקוטי הלכות (פ"ג דמכות), וז"ל שם (בדי"ד ע"ב מדה"ס בעין משפט אות ז), פירש רש"י, דרך לגלח בו ומשחית, והיינו תער, אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו, והנה לפי"ז המאשינקע/המכונה/ החדשה, שמספרין בם שמגלחין כתער ממש, ותולש השער לגמרי, ולא נשאר מאומה, המספר בם את זקנו, לכאורה עובר על מה שכתוב, ופאת זקנם לא יגלחו, ושומר נפשו ירחק מזה מאד עכ"ל. והנה המכונות גילוח אלקטרי הוי כש"כ מהנ"ל כנודע.

וכן מה שנאמר לי בשם הגאון החז"א ז"ל, הביא הגר"מ שליט"א הנ"ל, שסיפר לו עד נאמן ממצוייני כולל פונובו, ה"ה המופלג בתו"י הרב נח ברמן שליט"א, ששאל בעצמו פי החז"א זצ"ל, אם נכון השמועה, שהוא פסק שירא שמים יש לו ליזהר שלא לגלח במכונה אלקטרי, והשיב שלא נכון, רק זהו איסור לכל אחד, ולא לירא שמים לבד, וע"ז שאל עוד, אולי יש לחלק, ובמכונה "שיק" לבד יש לאסור והשיב שכבר עשה נסיונות במכונות גילוח, שלכלך היד בדיו, וגילח במכונה, ונעשה נקי במקומות שונים, וע"כ מוכח שנוגע בבשר, והוה כתער, ויש לאסור בכלהו עכ"ד. וכן מעידים כמה בני תורה עדים מהימנים, שרבינו החז"א זצ"ל אסר מדינא להתגלח בהנו מכונות, (והורה שאסור להמציאם לאחר מפני איסור לפני עור), ושמעתי שגם ש"ב הג' ר' אהרן קאטלער זצ"ל פקפק בהיתר להתגלח במכונות אלקטרי עכ"ל הגר"מ הנ"ל.

21) מגד גבעות עולם – חלק א, עמ' צה-צו (ר' מיכל זלמן שורקין)

22) שו"ת מנחת יצחק – חלק ד, סימן קיג [אות כח] (ר' יצחק יעקב וייס זצ"ל - 1902-1989)
 ובזה תבנא לדינא, שעל כל פנים הסומך על מנהג העולם להקל, צריך לדקדק ליקח מכונה, אשר ההפסק, היינו החלק הנוגע בעור הפנים, יהי' היותר עבה שאפשר, ועל כן לדעתי יש להתרחק מכל ההמצאות החדשות, שמחדשים בזה חדשים לבקרים, שהכל כדי שהסכין המחתך, יתקרב בקירוב היותר אפשרי, להעור הפנים.

23) הליכות שלמה – הל' תפלה עמ' יא, הערה 34 (ר' שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל 1910-1995)
 ובתשובה לשואלים היה רגיל לומר: הרי אפשר להוריד השערות עי משחה, ואף שע"ז "שורף" העור, ראוי לחוש יותר לחשש איסורי תורה ח"ו, והרי הגיהנם "שורף" יותר.

24) קובץ אגרות חזו"א – חלק א, סימן קצז
 ע"ד הסם, אם אינו סם... אינו גם סם חיים, ומאד קשה עלי הדבר שאינו ממדת הצניעות ואין זה לבוש ישראל רק למדו מהגוים בגולה, ושוללים בזה קדושה...

25) רמב"ם [מנין הקצר] – מצות לא תעשה, מצוה מד
 שלא להשחית כל הזקן כעובדי עבודה זרה, שנאמר "ולא תשחית את פאת זקנך" (ויקרא יט, כז).

(26 רמב"ם [מנין המצות] – מצות לא תעשה, מצוה מד
והמצוה המ"ד היא שהזהירנו מלגלח הזקן... וזה גם כן היה קשור כומרי עבודה זרה כמו
שהוא היום מפורסם בקשור גלחי הגוים שהם יגלחו זקנם...

(27 רמב"ם – הלכות עכו"ם, פרק יב, הלכה ז
דרך כהני עובדי כוכבים היה להשחית זקנם לפיכך אסרה תורה להשחית הזקן...

(28 טור – יורה דעה, סימן קפא [הקפת הראש והזקן]
הקפת הראש והשחתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי
כוכבים ע"כ. וזה אינו מפורש ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות, כי מצות מלך הם עלינו, אף
לא נדע טעמן ...

(29 רמב"ם – הלכות מקואות, פרק יא, הלכה יב
דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם
מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה
טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא, והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו
חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל. ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון
שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות
שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי
הדעת טהור הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל
גלוליכם אטהר אתכם השם ברחמיו הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן.
סליקו להו הלכות מקואות בס"ד. נגמר ספר עשירי והוא ספר טהרה הלכותיו שמונה ופרקיו
מאה וארבעים וארבעה.

(30 רמב"ם – הלכות תשובה, פרק ג, הלכה ד
אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם
ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם...

(31 רמב"ם – הלכות תמורה, פרק ד, הלכה יג
...אף על פי שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה ראוי להתבונן בהן וכל
מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין
רוב הטעמים של כל חוקי התורה...

(32 רמב"ם – הלכות מעילה, פרק ח, הלכה ח
ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו ודבר שלא ימצא לו
טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו ולא תהא
מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול.
בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון
העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה ואפילו היה שוגג צריך
כפרה קל וחומר למצוה שחקק לנו הקדוש ברוך הוא שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע
טעמן ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול הרי נאמר
בתורה ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם אמרו חכמים ליתן שמירה
ועשייה לחוקים כמשפטים והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים והשמירה שיזהר בהן ולא
ידמה שהן פחותין מן המשפטים והמשפטים הן המצות שטעמן גלוי וטובת עשייתן בעולם הזה
ידועה כגון איסור גזל ושפיכות דמים וכיבוד אב ואם והחוקים הן המצות שאין טעמן ידוע
אמרו חכמים חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות
העולם משיבין עליהן כגון איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר

המשתלח וכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים ומן העכו"ם שהיו משיבין על החקים וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דביקות בתורה שנאמר טפלו עלי שקר זדים אני בכל לב אצור פקודיך ונאמר שם בענין כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא, **והקדימה תורה ציווי על החוקים** שנאמר "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם." סליקו להו הלכות מעילה בס"ד. נגמר ספר שמיני והוא ספר עבודה.

(33) מסכת גיטין דף מט: (וכן ביבמות כג., קידושין דף סח:, סנהדרין טז:)
רבי שמעון¹ היא דדריש טעמא דקרא

(34) בית יוסף – יורה דעה, סימן קפא (ר' יוסף קארו זצ"ל)
ואני אומר דחס ליה להרמב"ם מלמיסבר הכי... ומכל מקום במצות האלו נראה לי שלא נתן בהם טעם הרמב"ם מדעתו אלא מדעת הכתוב שמצאן מוקפות מלפניהן ומלאחריהן ממצות הנאסרות משום חוקי הגוים, שהרי כתוב לפנייהם לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו (ויקרא יט כו) ואחריהן כתוב ושרט לנפש וכתובת קעקע (שם פסוק כח) **והרי זה כמפרש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן עובדי עבודה זרה וכומריהם.**

(35) בית חדש – יורה דעה, סימן קפא (ר' יואל סירקיס זצ"ל)
והבית יוסף כתב שדעת הרמב"ם דלפי שכתוב לפנייהם לא תאכלו על הדם לא תנחשו ואחריהם כתוב ושרט לנפש וכתובת קעקע הרי זה כמפרש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן עובדי עבודה זרה עכ"ל ונכון הוא אלא שלא נמצא מזה בדברי הרמב"ם

(36) דרכי משה – יורה דעה, סימן קפא, ס"ק א (ר' משה איסרליש זצ"ל)
ואני אומר גם כן חס ליה לרבינו [=טור] שיחשוד בכשרים כמו הרמב"ם עליו שיסבור שאם לא [היו] יודעים טעם המצוה לא היינו מצווים לעשותו כי לא מצינו בשום חכם מישראל שיאמין בזה, אלא הוא רק דרך הפוקרים בתורה שאינן מאמינים רק מה שיסכים אליו השכל, ולכן אי אפשר שרבינו חשב כזאת על הרמב"ם! אלא מ"ש וזה אינו מפורש וכו' רצה לומר שלא נדרוש טעמיה דקרא לומר שאינו אסור אלא כדרך שעשו עובדי עבודה זרה וכומריהם, אלא בכל ענין אסור הואיל ואין הטעם מפורש במקרא אין להתיר במקום שאין הטעם שייך, זהו נראה לי בדעת רבינו לא כמו שחשב עליו החכם בעל בית יוסף כי פירש דבריו בענין שאינו כדי שיוכל להשיג עליו.

(37) פרישה – יורה דעה, סימן קפא, ס"ק א
...ולע"ד נראה דרבינו [=טור] לא דקדק על הרמב"ם אלא במצות וכיוצא באלו שאין טעמם נגלה, והן כעין חק עלינו כפרה אדומה, **כך הוא מצות בל תשחית ובל תקיף מצות בלי טעם.** ולא דמי ללא תשימו קרחה ולא תתגודדו ושריטה שהשם יתברך חפץ בנו להיות מהודרים לפניו ולא לצער אותנו בגדידה ושריטה ולכך כיון שמצוה זו כעין חוק היא אין לנו לבדות טעם מלבנו אם לא שנרמז טעם בתורה גם לא דמי לקרחה וגדידה שכתב הוא בעצמו לעיל שהם אסורים מטעם חוקי הגוים שהם מפורשים כן וכמ"ש שם.

(38) אבן עזרא – ויקרא יט, כז
וטעם להזכיר לא תקפו פאת ראשכם כמעשה הגוים, להיות מובדלים מהם, **ואחר ששער הראש והזקן לתפארת נברא אין ראוי להשחיתו...**

¹ רש"י מסכת חולין מט: "דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחי" (וכן ברשב"ם לב"ב דף קב).

39) ספורנו – ויקרא פרק יט, פסוק כז

לא תקיפו. וצוה שלא נחללם בהקפת הראש כמעשה שוטים ושכורים או כומרים, ולא בגלוח הזקן כאמרם הדרת פנים זקן (שבת קנב א)...

40) מסכת שבת דף קנב:

א"ל [ר' יהושע] גוזא גוזא! תלת אמרת לי, תלת שמעת - הדרת פנים זקן, שמחת לב אשה, "נחלת ה' בנים" (תהלים קכז, ג). ברוך המקום שמנעך מכולם!

41) ויקרא (קדושים) – פרק יט, פסוק לב

מִפְּנֵי שִׂיבָה תִּקְוִים וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן וְיִרְאֵת מְאֻלְקִידָא אֲנִי ד'.

42) קונטרס תפארת אדם – פרק ה' (מאת החפץ חיים זצ"ל)

עוד יש סיבה לעבור על העון החמור הזה מפני היופי שהיצר מפתה אותו שעיי"ז תהיה מראהו יפה וימצא חן בעיני הבריות. והדבר באמת בהפכו! שהדרת פנים הוא זקן כדאיתא בשבת (דף קנב)...

43) שו"ת דברי מלכאל חלק ה סימן פא

הגיעני מכתבו עם הקונטרסים לבאר שיש איסור לגלח הזקן במספרים אף שלא כעין תער. וחפץ לדעת דעתי בזה. והנה בגוף הדבר נהניתי מאד אשר אסף כת"ר דברי האחרונים המחמירים בזה. וגם דברי המקילים. וגם חפץ לקבץ ולרבות פעלים לתורה מגדולי דורינו לחזק את האיסור בזה. כי כל הרואה בעין בוחנת יראה כי זהו ראשית כל חטאת במדינתנו. וכל הרוצה לפרוק ממנו עול יראת שמים. זהו ראשית דרכו לגלח זקנו במספרים. ואח"כ עבירה גוררת עבירה עד שמטמא נפשו בכל לעבירות חמורות... ולזה אודיעו בקוצר אשר לדעתי הוא איסור גמור במדינתנו שנהגו אבותינו זה מאות שנים שלא לגלח הזקן אף במספרים. ויש בזה משום אל תטוש תורת אמך כדאיתא בפסחים (דף נ"ע"ב) דאף כשקשה להם לנהוג חומרא זו. מ"מ מחויבים לנהוג כמנהג אבותיהם. ובפרט בני"ד שהוא סייג גדול כמש"ל... והרי בכל דיני התורה מצינו שעשו חז"ל סייג וגדר וכדאיתא ביבמות (דף כ"א) ורק במצוה זו לא מצינו בש"ס סייג וגדר. אכן בזה איתא שהחמירו בזה והרי הזוהר גם הוא דברי חז"ל כמו כל הש"ס רק היכא שהזוהר חולק עם הש"ס אזי קיי"ל כהש"ס וכמבואר בפוסקים. אבל היכא שאין הש"ס חולק בודאי עלינו לעשות כמפורק בזה. ולפ"ז ה"ז דין גמור שלא לספר הזקן במספרים. ונהי שבמדינות שלא נהגו להחמיר בזה אין להרהר אחריהם. אבל במדינתנו שמנהגינו מעולם להחמיר בזה. ה"ז מנהג מחמת סייג וגדר. ומוטל על כולנו לקיימו...